

บทความปริทรรศน์ :
งานเขียนทางประวัติศาสตร์
ประเภทชีวประวัติในลาว : การศึกษา
จากเอกสาร¹ ช่วง ค.ศ.1975-2010

The Writing of Lao Historical Biographies:
A Study from Documents dated from 1975 - 2010

ดาร์รัต เมตตาริกานนท์
Dararat Mattariganond

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษางานเขียนทางประวัติศาสตร์ประเภทชีวประวัติในลาวช่วง ค.ศ.1975 จนถึงปัจจุบัน (2010) ด้วยการวิเคราะห์เอกสารของฝ่ายลาวเป็นหลัก ผลการศึกษาพบว่า งานเขียนทางประวัติศาสตร์ประเภทชีวประวัติในลาวส่วนใหญ่เป็นงานเขียนเกี่ยวกับชีวประวัติของผู้ที่มีบทบาทในการปฏิวัติของลาว โดยมีพรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการผลิตงานประเภทนี้ อย่างไรก็ตามงานเขียนส่วนบุคคลที่ได้เข้าร่วมทำการปฏิวัติในระดับต่างๆ ทั้งระดับแกนนำและระดับล่างก็เริ่มปรากฏขึ้นอย่างหลากหลาย ส่วนการจัดแบ่งเนื้อหาของงานเขียนประเภทนี้แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ งานเขียนเกี่ยวกับวีรภคตริยในสมัยระบอบภคตริยของลาว งานเขียนเกี่ยวกับผู้นำการปฏิวัติ “ประธานประเทศ” และงานเขียนเกี่ยวกับนักปฏิวัติลาว

Abstract

This study focuses on the writing of the Lao historical biographies during 1975 to present (2010)

¹ บทความนี้มาจากงานวิจัยเรื่อง “งานเขียนทางประวัติศาสตร์ประเภทชีวประวัติในลาว: การศึกษาจากเอกสาร ช่วง ค.ศ.1975-ปัจจุบัน” สนับสนุนทุนวิจัยโดยศูนย์วิจัยพหุภคตริยสงคคมลุ่มน้ำโขง

ສະຖາບັນວິທະຍາສາດສັງຄົມແຫ່ງລາວ
ສະຖາບັນຄົ້ນຄວ້າປະຫວັດສາດ

ປະທານ ສພາບຸວິ
ຈິວິດ ແລະ ການເລືອກໄຫວປະຕິວັດ

SI

ສ້າງຕັ້ງຂຶ້ນພາຍໃນ ແກ້ງ ຊາດ ທອງດາບ
NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA VIỆT NAM
ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ 2009

ປະທານ ໄກສອນ ພິມວິຫານ
ຜູ້ທີ່ໃຫ້ຄຳລັບສະຖາບັນລາວບັນດາເຜົ່າ

ວຽງຈັນ, 2006

by mainly analyzing Lao documents. It found that most Lao historical biographies focused on those taking leadership roles in the revolution of Lao PDR. The Lao People's Revolutionary Party (LPRP) and the Lao government played major roles in producing these writings. However, the study found that many people who had participated in the revolution at various levels had started to write and publish their autobiographies. Based on content analysis, biographies written during 1986 – present can be classified into three groups: firstly, writings on the Great Kings of the Laos's monarchical period, secondly writings on the 1975 revolution leaders and the head of the state, and thirdly writings on Lao revolutionists.

งานเขียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์นิพนธ์ของลาวได้มีการศึกษาบ้างแล้ว ก็คืองานของกิติรัตน์ สีหพันธ์ (2549) และดาร์วาร์ตน์ เมตตาริกานนท์ (2548) แต่งานทั้งสองชิ้นนี้ก็ยังไม่ได้มีการเจาะลึกในเรื่องการเขียนประวัติศาสตร์ประเภทชีวประวัติเพื่อเป็นการเติมเต็มให้กับองค์ความรู้ทางด้านนี้บทความนี้จึงได้เน้นศึกษา งานเขียนทางประวัติศาสตร์ประเภทชีวประวัติ² ในลาวช่วงหลังเปลี่ยนประเทศ เข้าสู่สังคมนิยม ค.ศ. 1975 จนถึงปัจจุบัน ในการศึกษาเรื่องนี้ต้องการรู้ว่า มีใครบ้างที่มีพื้นที่ในประวัติศาสตร์ (นัยเดียวกันก็จะทำให้รู้ว่าใครที่ยังไม่ถูกเขียนถึง) ใครเป็นผู้เขียน มีจุดมุ่งหมายอย่างไร และงานที่เขียนเป็นเช่นไร ส่วนการนำเสนอ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1. งานเขียนเกี่ยวกับชีวประวัติในลาวช่วงเข้าสู่สังคมนิยม ค.ศ. 1975-1986 2. งานเขียนเกี่ยวกับชีวประวัติช่วง ค.ศ. 1986-ปัจจุบัน

1. งานเขียนเกี่ยวกับชีวประวัติในลาวช่วงเข้าสู่สังคมนิยม ค.ศ. 1975-1986

ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นสังคมนิยมในลาว ค.ศ. 1975 นั้น อาจกล่าวได้ว่า ลาวในช่วงนี้เป็นช่วงของการสร้างระบอบใหม่ โดยพรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลส.ป.ป.ลาว ได้ตัดสินใจนำพาประเทศก้าวขึ้นสังคมนิยม โดยนโยบายระยะแรกจะพบว่า รัฐบาลลาวมีนโยบายเกี่ยวกับการสร้างระบบเศรษฐกิจ

² ชีวประวัติ หมายถึง ประวัติชีวิตและผลงานของบุคคลทั้งที่เป็นบุคคลสำคัญและคนทั่วไป ที่เจ้าของเขียนหรือเล่าด้วยตนเองหรือที่คนอื่นเขียนถึง

สังคมนิยมขั้นพื้นฐาน คือ การลบล้างเศรษฐกิจนายทุน ในช่วงต้นได้จัดวางระบบควบคุมสังคมแบบปฏิวัติอันเข้มงวด การสหกรณ์สิทธิกรรมรวมหมู่ (นารวม) ได้ถูกนำมาใช้ ซึ่งจะพบว่ามียุทธวิธีที่ใกล้เคียงกับแนวคิดของเลนิน นอกจากนี้รัฐบาลสปป.ลาวก็ได้พยายามสร้างชาติขึ้นหลายอย่างที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การเปลี่ยนธงชาติ และเนื้อร้องเพลงชาติ และมีการกำหนดเครื่องหมายประจำชาติ ที่มีเป้าหมายสร้างให้ประเทศลาวเป็นประเทศที่มีสันติภาพ เอกกราช ประชาธิปไตย เอกภาพ และพัฒนาการ (ดูदारарัตน์ เมตตาริกานนท์, 2548)

อาจกล่าวได้ว่า ในช่วงต้นของการเป็นสังคมนิยม รัฐบาลลาว ดำเนินการเน้นไปที่ “งานก่อสร้างสังคมนิยม” เป็นหัวใจสำคัญ โดยมีพรรคประชาชนปฏิวัติลาวเป็นแกนนำ ดังนั้น จึงไม่แปลกหากพิจารณาบริบทของงานเขียนต่างๆ ที่ถูกตีพิมพ์เผยแพร่ออกมาในช่วงนี้จะเป็นการปลูกฝังในแนวคิดและแนวทางแบบสังคมนิยม ดังจะพบว่า งานเขียนที่ตีพิมพ์เผยแพร่มากที่สุดของยุคนี้ก็คือ ผลงานประเภทรวมงานสุนทรพจน์และแนวคิดของท่านไกสอน พมวิหาน³ นายกรัฐมนตรีคนแรกของสปป.ลาวและเลขาธิการใหญ่ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ผลงานที่สำคัญได้แก่ เรื่อง “บางบทเรียนต้นตอและบางปัญหาเกี่ยวกับทิศทางใหม่ของ การปฏิวัติลาว” (ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 1979) “บนเส้นทางก้าวขึ้นสังคมนิยมอย่างมีชัย” (ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 1981) ชาวหนุ่มจึงเป็นนกอินทรีที่ยังไม่หวั่นกลัวต่อพายุลมแดง จึงกลายเป็นสินไชของยุคสมัยพวกเรา (ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 1983) “นิพนธ์เลือกเฟ้น เล่ม 1” (ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 1985 โดยสำนักพิมพ์จำหน่ายส.ป.ป.ล.) ซึ่งในชุดนี้จะมีทั้งหมด 4 เล่มอีก 3 เล่มมีการตีพิมพ์เผยแพร่หลังปี ค.ศ. 1986 ไปแล้ว (คือ เล่ม 2 ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 1987 โดยสำนักพิมพ์จำหน่ายส.ป.ป.ล. เล่ม 3 ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 1997 โดยสถาบันการเมืองและการปกครองแห่งชาติ เล่มที่ 4 ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 2005 จัดโดยคณะโฆษณอบรมศูนย์กลางพรรค) และ “10 ปีบนเส้นทางก้าวขึ้นสังคมนิยม” (ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 1986) โดยสำนักพิมพ์และจำหน่ายหนังสือสปป.ลาว

³ การใช้ตัวสะกดในบทความนี้ คำทั่วไป และ ชื่อหนังสือ รวมทั้งชื่อเฉพาะที่แพร่หลายในไทยจะคงใช้ตัวสะกดแบบไทย เช่น เวียงจันทน์ เจ้าอนุวงศ์ เจ้าสุภานุวงศ์ เป็นต้น ยกเว้นชื่อเฉพาะจะคงใช้ตัวสะกดแบบลาว

เป็นที่น่าสนใจว่า **ประการแรก** งานเขียนประเภทชีวประวัติของท่านไกสอน พมวิหานในช่วงต้นของการเข้าสู่ยุคสังคมนิยมกลับไม่พบ หากแต่พบในช่วงหลังทศวรรษ 1980 **ประการที่สอง** หากตั้งคำถามว่าอะไรที่ทำให้งานเขียนของท่านไกสอน พมวิหานได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่เป็นจำนวนมากในช่วงนี้ นอกจากทางด้านเนื้อหาที่มุ่งเน้นในการวางรากฐานของแนวคิด นโยบาย ทางสังคมนิยมในลาวแล้วจะพบว่า บุคคลที่มีบทบาทสำคัญทางการเมืองในช่วงปี 1975 เป็นต้นมาก็คือ ท่านไกสอน พมวิหาน ขณะที่บทบาทของท่านสุพานวงค์และผู้นำปฏิวัติคนอื่นๆ ที่เดินทางมาจากเมืองเวียงไซกลับลดลง นอกจากนี้ หากพิจารณาองค์ประกอบอื่นๆ ที่เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ไม่ว่าจะเป็นอนุสาวรีย์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และพิพิธภัณฑสถานไกสอน พมวิหาน หรือการตั้งชื่อเมืองในแขวงสะหวันนะเขตล้วนแล้วแต่ย้าให้เห็นถึงความสำคัญของท่านไกสอน พมวิหานทั้งสิ้น

ประการที่สาม นอกจากงานเขียนของท่านไกสอน พมวิหานแล้ว ในยุคนี้ยังได้มีการแปลงานเขียนของของเลนิน ตีพิมพ์เผยแพร่เป็นภาษาลาวจำนวนหลายเรื่อง ดังเช่น เรื่อง จะเริ่มต้นตรงไหนก่อน (ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 1980) **หน้าที่เฉพาะหน้าของอำนาจโซเวียต** (ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 1980) **เกี่ยวกับปัญหาชนชาติ** (ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 1980) **เกี่ยวกับวัฒนธรรมและการปฏิวัติวัฒนธรรม** (ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 1980) **คำประกาศถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนผู้ออกแรงงานที่ถูกกดขี่** (ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 1981) **กองทัพปฏิวัติและรัฐบาลปฏิวัติ** (ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 1981) **เกี่ยวกับการดึงดูดมหาชนเข้าในการปกครองรัฐ** (ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 1982) เป็นต้น ส่วนจุดมุ่งหมายเบื้องหลังของการตีพิมพ์เผยแพร่เหล่านี้ก็น่าจะเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในแนวคิดสังคมนิยมในช่วงยุคเริ่มต้นนั่นเอง

สำหรับงานชีวประวัติหลังการสถาปนาเป็นสปป.ลาว ค.ศ. 1975 พบว่าในปี ค.ศ. 1982 ได้เริ่มมีการตีพิมพ์งานเขียนประเภทชีวประวัติบ้างแล้ว ดูเหมือนจะเป็นงานเพียงเล่มเดียวที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วงนี้ หนังสือเล่มนี้ได้เขียนยกย่องนักปฏิวัติลาวที่หนังสือพิมพ์เสียงประชาชนเป็นผู้มีบทบาทในการดำเนินการรวบรวมเรื่อง **“มนเชื้อต่อสู้เสียงก้องของลัทธิวีรชนปฏิวัติ”** พิมพ์ที่โรงพิมพ์แห่งรัฐงานเล่มนี้เป็นลักษณะการเล่าเรื่องของผู้ที่มิบทบาทในการปฏิวัติ โดยรวมงานเขียน

จากนักเขียนหลายคนเข้าด้วยกันทั้งที่ได้ระบุชื่อผู้เขียนคือ อุทิน บุนยาวง และที่ไม่ระบุชื่อ รวมทั้งที่ระบุเป็นหน่วยงานคือ หนังสือพิมพ์เสียงประชาชน ส่วนจุดมุ่งหมายในการเขียนไม่มีกล่าวไว้ แต่หลังจากอ่านจบแล้วก็ทำให้ทราบว่า ต้องการเผยแพร่ยกย่องผู้ที่มีบทบาทในการเข้าร่วมปฏิวัติทั้งระดับแนวหน้า แนวหลัง และกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ

งานเล่มนี้เริ่มแรกได้นายภาพด้วยการเล่าเรื่อง “เสียงก้องของลัทธิวิรชน ปฏิวัติ” จากหนังสือหนังสือพิมพ์เสียงประชาชน ที่เล่าถึงวิรชนบุนแพงที่ต่อสู้กับศัตรูอย่างดุเดือดจนสละชีวิต และในโอกาสที่ประชุมใหญ่นักรบแข่งขันชุดที่ 3 หัวแขวงหลวงพระบางศูนย์กลางแนวลาวยุทธชาติได้ยกย่องให้สหยาบุนแพงได้ระดับเหรียญไชยิสระ ชั้นที่ 1 ตามด้วยเรื่อง “พนักงานผู้ดีหลบหนีได้” จากหนังสือพิมพ์เสียงประชาชน เป็นเรื่องของสหยาบทิดบุนตัน หัวหน้ากองหลอน ตาแสงวังแนก เมืองโพหนอง แขวงหลวงพระบาง เรื่องที่สาม “สู้ชนกับความลำบาก” เล่าโดยแก้ว หลวงเสนา บันทึกโดยนางบัวเลียน เล่าถึงวีรกรรมของบ้านเขียดโจ้ง แขวงจำปาสัก เมื่อครั้งต่อสู้กับฝรั่งเศสในช่วงปลายปี ค.ศ. 1948-1949 ภายใต้การนำพาของหน่วยโฆษณาประกอบอาวุธ กองทัพลาวอิสระ ท่านแก้ว หลวงเสนา เป็นผู้บังคับบัญชาในเขตนี้

เรื่องที่สี่ “ตายดีกว่าไขความลับ” เขียนโดยอุทิน บุนยาวง เป็นเรื่องยกย่องในความเด็ดเดี่ยวของนางเคย บ้านปากแพ เมืองขวา แขวงพงสาลีที่ยอมตายดีกว่าบอกความลับให้แก่ศัตรู เรื่องที่ห้า “ตายอย่างมีเกียรติ” เขียนโดยอุทิน บุนยาวง เป็นเรื่องของสหยาบเยบซอ เมืองลอง แขวงหลวงน้ำทาที่สละชีวิตในช่วงปี ค.ศ. 1969 ถูกจับและยอมถูกทรมานจนเสียชีวิตเพราะไม่เปิดเผยความลับให้แก่ศัตรู เรื่องที่หก “เคลื่อนไหวอยู่กองปีเรือบินของศัตรู” โดยอุทิน บุนยาวง เป็นเรื่องเล่าปี ค.ศ. 1969 ที่กล่าวถึงวีรกรรมที่โดดเด่นของกองร้อย 303 ที่ทำให้เรือบินของศัตรูถูกทำลาย 9 ลำ อันเป็นผลมาจากผลงานของลุงเชียงแพง แห่งบ้านดอนจ้อ เมืองหลวงพระบาง เรื่องที่เจ็ด เรื่อง “กล้าต้องชนะ” โดยอุทิน บุนยาวง เป็นเรื่องของลุงตะวี ตาแสงสะแกน เมืองมาแล แขวงหลวงน้ำทา เรื่องที่แปด “บ้านตะรวกใต้ใจเด็ด” โดยอุทิน บุนยาวง เล่าเรื่องที่ตาแสงโจะ เมืองตะไถ่ แขวงสาละวัน เรื่องที่เก้า

“ความดุเดือดของชัยชนะของปฏิวัติ” (ไม่ระบุผู้เขียน) ของสหประชาชาติ ในการเคลื่อนไหวสืบทอดของศัตรูสำเร็จหลายครั้ง ได้เหรียญไชอิสระชั้น 1 เรื่องที่สิบ “รับใช้การทำงานของชาติอย่างสุดใจ” (ไม่ระบุผู้เขียน) เป็นเรื่องของอุ้นคำ จันได้รับคัดเลือกเป็นนักรบ 3 เก่งและได้รับเหรียญไชอิสระชั้น 2 เรื่องสิบเอ็ด “ชีวิตกองหลอนของสหายนั่งยาท้าว” (ไม่ระบุผู้เขียน) เมืองปากแซง แขวงหลวงพระบาง เรื่องที่สิบสอง “ความจงหองของพวกปฏิการไทยในเหตุการณ์วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 1977” โดยอินทา เรื่องที่สิบสองเป็นเรื่อง “เด็ดเดี่ยวสำเร็จหน้าที่ใจกลาง” (ไม่ระบุผู้เขียน) เรื่องสุดท้าย “ทำสำเร็จทุกการงานของชาติที่มอบหมายให้” (ไม่ระบุผู้เขียน)

จากข้างต้นจะพบว่า งานเขียนเกี่ยวกับชีวประวัติยังผลิตออกมาน้อย อาจเนื่องจากเป็นช่วงสร้างชาติในการเข้าสู่ระบอบสังคมนิยม ดังนั้น งานเขียนในทศวรรษแรกของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในลาว จึงเป็นเรื่องแนวนโยบายของพรรคและรัฐ รวมทั้งแนวคิดของผู้นำการปฏิวัติลาวที่กำลังมีบทบาทต่อสังคมลาวในขณะนั้นมาตีพิมพ์เผยแพร่ ด้วยเหตุนี้ผลงานของท่านไกสอน พมวิหาน และงานของเลนินแห่งสหภาพโซเวียตจึงได้แพร่หลายในลาวช่วงนี้

2. งานเขียนทางประวัติศาสตร์ประเภทชีวประวัติในลาว ช่วง ค.ศ. 1986-2010

กลางทศวรรษ 1980 การเมืองโลกเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญเมื่อปี ค.ศ.1986 นายมี-คาลิล กอร์บาชอฟ ผู้นำสหภาพโซเวียตได้เริ่มเสนอนโยบายกลาสนอสต์-เปเรสตรอยก้า คือ การเปิดเสรีภาพทางการเมืองและสังคมในระดับกว้าง มีผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์อินโดจีนและโลก ขณะที่สปป.ลาวได้กำหนดการปฏิรูปภายในนโยบาย “จินตนาการใหม่” ในปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมา โดยมีท่านไกสอน พมวิหานที่เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงใหม่ครั้งนี้สำหรับนโยบาย “จินตนาการใหม่” นั้นเป็นการปรับท่าทีใหม่ของรัฐต่อระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม คือ มีการผ่อนคลายการควบคุมจากส่วนกลาง และใช้กลไกตลาดในการพัฒนาเศรษฐกิจมากขึ้น นอกจากนี้ สปป.ลาวยังได้มีการประกาศใช้

รัฐธรรมนูญฉบับแรกในวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1991 และปีต่อมา (ค.ศ. 1992 ลาว) ลาวได้เป็นผู้สังเกตการณ์ของอาเซียน และวันที่ 23 กรกฎาคม ค.ศ. 1997 สปป.ลาวก็ได้เป็นสมาชิกสมทบของสมาคมอาเซียน รวมทั้งได้เป็นเจ้าภาพจัดประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 10 เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน ค.ศ. 2004 และล่าสุด ธันวาคม ค.ศ. 2009 ส.ป.ล.ายังได้เป็นเจ้าภาพในการจัดกีฬาอาเซียนอีกด้วย

จากข้างต้นจะพบว่า ในยุคนี้สังคมลาวได้เปิดกว้างมากขึ้น และหากพิจารณาบริบทของงานเขียนทางประวัติศาสตร์ช่วงนี้ เป็นที่น่าสนใจว่า มีเป็นจำนวนมาก นับตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา และงานเหล่านี้ส่วนใหญ่ผลิตโดย **พรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐ** ดังเช่น “ประวัติศาสตร์ลาวเล่ม 3 1893-ปัจจุบัน” (ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 1989) โดยกระทรวงศึกษาและกีฬา สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์สังคม ค้นคว้าและเรียบเรียงโดยทองสา ไชยวงค์คำดีและคณะฯ “ประวัติพรรคประชาชนปฏิวัติลาว(ฉบับสังเขป)” (ตีพิมพ์ ปี ค.ศ. 1998) โดยกรมค้นคว้าประวัติศาสตร์ “ประวัติศาสตร์กองทัพประชาชนลาว 1945-1995” ภายใต้อำนวยการของคณะกรรมการป้องกันประเทศ กรมใหญ่การเมือง กองทัพ สภาวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์การทหารคณะค้นคว้า “ประวัติศาสตร์ลาว (ดิกด้าบรพ-ปัจจุบัน)” (ตีพิมพ์ ปี ค.ศ.2000) กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม ตีพิมพ์งานของสุนัด โพธิสานและหนูไซ พุมมะจัน “ประวัติศาสตร์ของแขวงสาละวัน” (ตีพิมพ์ ปี ค.ศ. 2000) โดยคณะสร้างหนังสือประวัติศาสตร์แขวงสาละวัน “ประวัติศาสตร์การต่อสู้ของบรรดากำลังประกอบอาวุธและประชาชนเขตทุ่งหิน-เชียงขวาง (1945-1975)” (ตีพิมพ์ ปี ค.ศ. 2001) โดยกรมค้นคว้าประวัติศาสตร์การทหาร กระทรวงป้องกันประเทศ และงานอีกเล่มหนึ่งของกระทรวงป้องกันประเทศที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในปีเดียวกันคือ เรื่อง “สรุปสงครามปฏิวัติปลดปล่อยชาติของกองทัพและประชาชนลาว (1945-1975)” นอกจากนี้ยังมีงาน “ประวัติเขตใต้ลาว” (ตีพิมพ์ ปี ค.ศ. 2004) โดยคณะโฆษณาอบรมศูนย์กลางพรรค ในปี ค.ศ. 2005 มีงานของออกมาอีก 1 ชิ้น คือ “ประวัติศาสตร์การต่อสู้ของกองทัพและประชาชนลาว บรรดาเผ่าด้านกับการรุกรานของจักรพรรดิฝรั่งเศส-อเมริกาอยู่บรรดาแขวงภาคใต้” โดยสภาวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์การทหาร กระทรวงป้องกันประเทศเป็น

ผู้ดำเนินการ และ ค.ศ.2008 หน่วยงานเดียวกันนี้ยังได้ตีพิมพ์ เรื่อง “ประวัติศาสตร์ การต่อสู้ของกำลังประกอบอาวุธและประชาชนบรรดาเผ่าภาคเหนือลาวต้านกับการล่าเมืองขึ้นฝรั่งเศสและจักรพรรดิอเมริกากรูกราน (1945-1975)” เป็นต้น

สำหรับงานเขียนประวัติศาสตร์ประเภทชีวประวัติช่วงหลังเข้าสู่ยุคจินตนาการใหม่ในทศวรรษ 1980 พบว่า มีจำนวนมากขึ้นโดยในที่นี่จะแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. งานเขียนเกี่ยวกับ “วีรกษัตริย์” ในสมัยระบอบกษัตริย์ จากการศึกษา พบว่างานเขียนเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ที่ได้รับการยกย่องว่าทรงเป็น “วีรกษัตริย์” ของลาว ที่ปรากฏในยุคนี้พบว่า ส่วนใหญ่เป็นผลงานของดวงไซ หลวงพะสี เรื่อง สมเด็จพระเจ้าฟ้างุ้ม (ตีพิมพ์ครั้งที่ 3 ปี ค.ศ. 2008) สมเด็จพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช (ตีพิมพ์ครั้งที่ 3 ปี ค.ศ. 2004) สมเด็จพระเจ้าอนุวงศ์ (ตีพิมพ์ครั้งที่ 2 ปี ค.ศ. 1997) และงานทั้ง 3 เรื่องนี้ยังได้มีการรวมเป็นเล่มในชื่อเรื่อง 3 วีรกษัตริย์แห่งอาณาจักรลาวล้านช้าง (ตีพิมพ์ ปี ค.ศ. 2000) จุดมุ่งหมายในคำนำหนังสือเล่มนี้ระบุไว้ว่า (ดวงไซ หลวงพะสี, 2000 :คำนำ) “เพื่อสะดวกแก่การศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์และพงศาวดารลาว ผู้เขียนจึงได้รวบรวมเอา 3 วีรกษัตริย์ของลาวที่ถือว่าในสมัยของแต่ละพระองค์ปกครองบ้านเมืองนั้นมีความโดดเด่นเป็นพิเศษ เช่น พระเจ้าฟ้างุ้มแหล่งหล้าธรณีเป็นวีรกษัตริย์ผู้รวบรวมผืนแผ่นดินลาวให้เป็นชาติลาว มีคนลาวเป็นปึกแผ่นแก่นสาร(1353-1373) สมเด็จพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชเป็นวีรกษัตริย์ทั้งปกปักษ์รักษาแผ่นดินลาว ทั้งขยายอาณาเขตแผ่นดินลาวให้กว้างใหญ่ และทั้งบูรณะสร้างศาสนาลาวให้เจริญรุ่งเรือง (1548-1571) และพระเจ้าอนุวงศ์เป็นวีรกษัตริย์ที่iongอาจกล้าหาญได้นำพาประชาชนลาวลุกขึ้นต่อสู้กอบกู้เอกราช (1804-1829) ...ซึ่งความองอาจกล้าหาญเป็นแบบอย่างให้คนลาวรุ่นหลังได้สานต่อเจตนารมย์ จึงมีถึงทุกวันนี้ว่าคนลาวเป็นผู้รักชาติแพงชาติองอาจกล้าหาญ...”

จากจุดมุ่งหมายข้างต้น งานที่ปรากฏจึงพบว่า วีรกษัตริย์ทั้งสามพระองค์ คือ สมเด็จพระเจ้าฟ้างุ้มแหล่งหล้าธรณี ได้รับการเขียนถึงในฐานะผู้รวบรวมแผ่นดินลาว เนื้อหาจึงให้เห็นถึงความสามารถของพระองค์นับตั้งแต่ประทับ

อยู่ในเขมร ด้วยการยกทัพไปได้เมืองต่างๆ ดังเช่น เมืองปากกบ เมืองกะบอง เมืองเวียง และเมืองอื่นๆ อีกจำนวนมาก รวมทั้งมีการตกลงเขตแดนกับพระเจ้าแผ่นดินเวียดนาม การไปตีเอาเมืองทางฝ่ายเหนือ และการขึ้นเสวยราชย์ในนครเวียงทอง ค.ศ. 1353 ขณะพระชนมายุเพียง 37 พรรษา หลังจากนั้นงานชิ้นนี้ก็ชี้ให้เห็นถึงบทบาทในการรวบรวมประเทศเน้นไปที่การยกทัพไปตีเมืองต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเมืองเชียงแสน เวียงทอง เวียงคำ เมืองร้อยเอ็ด ฯลฯ นอกจากการรวบรวมบ้านเมืองให้เป็นปึกแผ่นแล้ว งานชิ้นนี้ยังเน้นให้เห็นถึงการจัดระเบียบของบ้านเมืองรวมทั้งการนำพุทธศาสนาเข้ามาเผยแพร่ในลาวอีกด้วย นอกจากเจ้าฟ้าจ๋มแล้ว หนังสือเล่มนี้ยังเขียนถึงสมเด็จพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชในฐานะผู้สร้างและพัฒนาแผ่นดินลาวให้รุ่งเรืองการปกครองสองแผ่นดินทั้งเชียงใหม่นำพระแก้วมรกตจากเชียงใหม่มาที่ลาว การปราบเชียงใหม่อีกครั้งที่หนึ่งและสอง พม่ายึดเชียงใหม่อีก การตั้งนครเวียงจันทน์เป็นราชธานี การขอพระเทพกษัตริจักอยุธยา การป้องกันพม่าที่ยกทัพมาตีเวียงจันทน์ การสร้างพระธาตุหลวงและวัดวาอาราม ฯลฯ ส่วนสมเด็จพระเจ้าอนุวงศ์นั้น หนังสือเล่มนี้ให้การยกย่องด้วยการย้าให้เห็นถึงความกล้าหาญของพระองค์ด้วยการกอบกู้เอกราชและยกย่องกองทัพพระยาเชียงสาที่ต่อสู้อย่างองอาจกล้าหาญ ขณะเดียวกันเนื้อหาเล่มนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงความแตกแยกหักหลังที่ไม่ร่วมมือกับเจ้าอนุวงศ์ของฝ่ายเจ้ามนธาตุราชหลวง การกบฏต่อเจ้าอนุวงศ์ของเจ้าอุปฮาดดิดสะที่เปิดเผยความลับต่อข้าหลวงไทย และการที่เจ้านครจำปาสักเข้าร่วมมือกับฝ่ายไทย พร้อมกับการชี้ให้เห็นถึงการทำลายบ้านเมืองของฝ่ายไทย

สำหรับกรณีเจ้าอนุวงศ์นั้น นอกจากงานของดวงไซ หลวงพะสีแล้วยังมีงานของมะยูรีและเผยแพร่ เหง้าสิ่วทัน (ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 1988) และงานของคณะภาษาวรรณคดีและมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยแห่งชาติ ได้ตีพิมพ์งานสัมมนาประวัติศาสตร์ลาวเรื่อง ตามหารอยเจ้าอนุวงศ์ (ตีพิมพ์ ค.ศ. 2002) อีกด้วย ส่วนดวงไซ หลวงพะสียังได้เขียนเรื่อง เจ้ามะหาอุปฮาดบุนคง ส่วนเจ้าเพชรราช (ตีพิมพ์เป็นภาษาไทยปี พ.ศ. 2542) มหาสิลา วีระวงส์เป็นผู้เขียน

เป็นที่น่าสังเกตว่า งานข้างต้น ส่วนใหญ่จะเป็นผลงานส่วนบุคคลไม่ใช่พรรคและรัฐเป็นผู้มีบทบาทในการดำเนินการ และเป็นที่น่าสนใจว่า รัฐและพรรคปฏิวัติ

ประชาชนลาวเข้ามามีบทบาทในการตีพิมพ์ประวัติของนักปฏิวัติและนักคิดคนสำคัญๆ ในระบอบสังคมนิยม ดังเช่น ชีวิตประวัติของท่านโฮจิมินห์ เท่าที่พบในลาว มีการตีพิมพ์ 4 เรื่องคือ เรื่อง โฮจิมินห์ (ตีพิมพ์ ปี ค.ศ. 1989) ต่อมา ค.ศ. 1990 คณะกรรมการวิทยาศาสตร์สังคมแห่งสปป.ลาว ก็ได้ตีพิมพ์เรื่อง **ประธานโฮจิมินห์ ระลึกวันเกิดครบรอบ 100 ปี.** และปี ค.ศ. 2006 กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม สำนักข่าวสารประเทศลาว ก็ได้ดำเนินการตีพิมพ์เผยแพร่หนังสือเรื่อง **แนวคิดโฮจิมินห์ในการก่อกำเนิดเปลี่ยนแปลงใหม่** ล่าสุด ปี ค.ศ. 2008 สำนักพิมพ์การเมืองแห่งชาติเวียดนามได้ร่วมกับสำนักพิมพ์และจำหน่ายหนังสือแห่งรัฐ สปป.ลาว ได้ตีพิมพ์ **ชีวิตประวัติย่อประธานโฮจิมินห์** (ตีพิมพ์ ปี ค.ศ. 2008) นอกจากนี้ยังมีเรื่อง **ชีวิตประวัติย่อ คาล มาร์กซ์** (ตีพิมพ์ ปี ค.ศ. 2008) **ชีวิตประวัติย่อ ฟ.อองแกน** (ตีพิมพ์ ปี ค.ศ. 2008)

อาจกล่าวได้ว่า ผู้นำในระบบกษัตริย์ที่มีการตีพิมพ์เผยแพร่ในลาวมี 3 พระองค์ที่มีงานเผยแพร่ คือ สมเด็จพระเจ้าฟ้างุ้ม สมเด็จพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช และสมเด็จพระเจ้าอนุวงศ์ ดำเนินการเขียนโดยเอกชน อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสนใจว่า ทั้งสามพระองค์ได้รับการย้าให้เห็นถึงความสำคัญดังปรากฏในหนังสือแบบเรียนลาว และในพิพิธภัณฑ์ต่างๆ ในลาว และที่สำคัญสมเด็จพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ได้รับการยกย่องด้วยการสร้างอนุสาวรีย์ที่หน้าวัดธาตุหลวง ส่วนพระเจ้าฟ้างุ้มรัฐบาล ส.ป.ป.ลาวได้ให้ความสำคัญด้วยการสร้างอนุสาวรีย์ขึ้นในเวียงจันทน์ในต้นปี ค.ศ. 2003

2. งานเขียนเกี่ยวกับชีวิตประวัติของผู้นำการปฏิวัติ “ประธานประเทศ”

จากการสำรวจพบว่า มีประธานประเทศทั้งหมด 3 ท่านที่มีหนังสือชีวิตประวัติตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานของท่านในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่นี้ ก็คือ

- **เจ้าสุภานุวงศ์** เป็นที่น่าสนใจว่าช่วงหลังทศวรรษ 1980 เป็นต้นมามีงานเขียนหลายเล่มทั้งจากพรรคปฏิวัติประชาชนลาวและรัฐ รวมทั้งส่วนบุคคลก็ได้เขียนถึงท่านประธานสุภานุวงศ์ อาจกล่าวได้ว่า เป็นบุคคลสำคัญผู้หนึ่งที่ได้รับการยกย่องในลาวหลังการสถาปนาเป็นสังคมนิยม ส่วนผลงานสำคัญที่เกี่ยวกับชีวิตประวัติของท่าน ได้แก่เรื่อง **เจ้าสุภานุวงศ์ ผู้นำปฏิวัติ** (ตีพิมพ์ ปี ค.ศ. 1989)

เป็นหนังสือเล่มแรกของท่านสุภานุวงศ์ที่ได้รับการตีพิมพ์ขึ้น โดยคณะกรรมการ
วิทยาศาสตร์สังคมแห่งส.ป.ป.ลาว จุดมุ่งหมายของการจัดทำหนังสือเล่มนี้
(1989 : คำนำ) “เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองประธานสุภานุวงศ์มีอายุครบรอบ 80 ปี
เมื่อเดือนมิถุนายน-กรกฎาคมปีนี้บรรดาวารสาร หนังสือพิมพ์ได้พิมพ์เผยแพร่
บทเขียนของคนลาวและคนต่างประเทศจำนวนมาก โดยตอบสนองต่อความเรียกร้อง
ต้องการของท่านผู้อ่านทั้งหลาย พวกข้าพเจ้าได้รวบรวมบทเขียนเหล่านี้เข้ากัน
และจัดพิมพ์เป็นหนังสือเล่มนี้...” หนังสือเล่มนี้จึงเป็นการรวมงานเขียนของบุคคล
ต่างๆ ดังเช่น เริ่มเรื่องด้วยการนำอวยพรวันเกิดครบรอบ 80 ปีของท่านประธาน
สุภานุวงศ์นำมาจากบทนำของ หนังสือพิมพ์ประชาชน ฉบับวันที่ 13 กรกฎาคม
ค.ศ. 1989 ที่ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของท่านสุภานุวงศ์ที่มีความรักชาติอย่างลึกซึ้ง
จงรักภักดีต่ออุดมคติปฏิวัติ ต่อสู้อย่างกล้าหาญ ดำรงชีวิตอย่างสัตย์ซื่อ สุจริต
เรียบง่ายทั้งที่เป็นเชื้อเจ้า ต่อจากนั้นก็นำคำปราศรัยของท่านไกสอน พมวิหาน
เนื่องในโอกาสครบรอบ 80 ปีของท่านสุภานุวงศ์ กรมการเมืองศูนย์กลางพรรค
คณะประจำสภาประชาชนสูงสุด และสภารัฐมนตรีได้ลงมติมอบเหรียญคำแห่งรัฐ
ให้แก่ท่านประธานสุภานุวงศ์ ในคำปราศรัยของท่านไกสอน พมวิหานได้กล่าวถึง
ท่านสุภานุวงศ์ในฐานะ **ปณฺญาชนผู้ยิ่งใหญ่ เป็นเชื้อเจ้าผู้หนึ่งที่มีน้ำใจรักชาติ
อันสุดดีที่ได้นำชีวิตของตนร่วมต่อสู้กับการปฏิวัติของประชาชนซึ่งเต็ม
ไปด้วยความยากลำบากและเสียสละ** นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นถึงพลังของท่าน
สุภานุวงศ์ที่สามารถดึงดูดชนชั้นต่างๆ ทั้งที่อยู่ภายในและนอกประเทศรวมทั้งชนเผ่า
ต่างๆ รวมใจให้เป็นหนึ่งเดียวในการสร้างเอกภาพแห่งชาติจนได้รับชัยชนะในการ
ปฏิวัติ

หนังสือเล่มนี้นอกจากมีคำปราศรัยแล้วยังมีงานเขียนของท่านอื่นๆ อีกมาก
ดังเช่น ท่านสีชะนะ สีสาน เขียนถึงท่านสุภานุวงศ์ ในหัวข้อ “การสู้รบที่ท่าแขก”
รายมงโฮบรัก “จดหมายถึงเจ้าสุภานุวงศ์ประธานประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว” ส.บุดผานวง “ลุงสุภานุวงศ์ของพวกเขา” จ.เดือนสะหวัน
“ลุงสุภานุวงศ์” หุมพัน ลัตตะนะวง เขียน “อนุสรณ์น้อยๆ กับบุรุษผู้ยิ่งใหญ่”
บัวหวน รวงมะลี “คำเฝ้าและการกระทำ” คำเพา พอนแก้ว “ความทรงจำของ

นักศึกษาลาวผู้หนึ่ง” ปีแอร์-แบร์มาร์ด ลาฟง “ประธานสภานูวงศ์ -นักวิทยาศาสตร์มนุษยชาติที่ข้าพเจ้าขอยกย่อง” สีชนะ สีสาน “300 วันที่คุกโปนเค้ง” หนูพัน ลิตฟไซ “เจ้าชายแดงผู้เด็ดเดี่ยวเหนียวแน่น” และคนอื่นๆ รวมมีบทความทั้งหมด 26 บทความและยังมีสาสน์อวยพรวันเกิดจากเวียดนาม โซเวียต และกัมพูชาอีกด้วย

15 ปีต่อมา คณะโฆษณอบรมศูนย์กลางพรรค ก็ได้จัดพิมพ์หนังสือเรื่อง “ประธานสภานูวงศ์” (ตีพิมพ์ ปี ค.ศ. 2004) โดยได้รับการชี้แนะจากกรมการเมือง คณะโฆษณอบรมศูนย์กลางพรรคร่วมกับห้องการศูนย์กลางพรรค จุดมุ่งหมายของการตีพิมพ์หนังสือเล่มนี้ (2004 : คำนำ) ก็คือ “เพื่อระลึกวันเกิดครบรอบ 95 ปีของประธานสภานูวงศ์อย่างมีความหมายและมีเนื้อในอันลึกซึ้ง โดยได้รับการชี้แนะจากกรมการเมือง คณะโฆษณอบรมศูนย์กลางพรรคได้สมทบกับห้องว่าการศูนย์กลางพรรค จัดตั้งกองประชุมสัมมนาวิทยาศาสตร์ระดับชาติขึ้นที่นครหลวงเวียงจันทน์ ในวันที่ 29-30/6/2004 ภายใต้หัวข้อ “ชีวิตและการกิจปฏิวัติของประธานสภานูวงศ์...คณะรับผิดชอบจัดตั้งสัมมนาได้รวบรวมและเรียบเรียงบทความต่างๆ ที่ได้เสนอในกองประชุมสัมมนาวิทยาศาสตร์จัดพิมพ์เป็นหนังสือ ...เพื่อให้เนื้อในของแต่ละบทความมีความกลมเกลียวและสอดคล้องกัน พร้อมเดียวกันนี้พวกเรา ยังได้นำเอาบทเล่าเรื่องความทรงจำและบทเขียนของบางท่านเกี่ยวกับประธานสภานูวงศ์มาพิมพ์เข้าในหนังสือเล่มนี้...หนังสือเล่มนี้นอกจากสามารถใช้เป็นเอกสารสำหรับโฆษณา-ปาฐกถาเพื่อศึกษาอบรมการเมืองแนวคิดต่อสมาชิกพรรค พนักงานกิติ ประชาชนบรรดาชนชั้นยังสามารถใช้เป็นเอกสารข้อมูลสำหรับการค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของพรรคและของการปฏิวัติลาวเราอีกด้วย...” หนังสือเล่มนี้ได้ยกย่องท่านสภานูวงศ์ในปกหน้าฐานะเป็น “**เชื้อเจ้า-ปัญญาชนผู้ยิ่งใหญ่ นักรักชาติ นักปฏิวัติผู้กล้าแก่น ผู้นำดีเด่น-วีรบุรุษของชาติลาว**”

ต่อมาอีก 5 ปี ค.ศ. 2009 สถาบันวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ สถาบันค้นคว้าประวัติศาสตร์ ได้จัดพิมพ์หนังสือ “**ประธานสภานูวงศ์ ชีวิตและการเคลื่อนไหวปฏิวัติ**” (ตีพิมพ์ ปี ค.ศ. 2009 ที่สำนักพิมพ์การเมืองแห่งชาติเวียดนาม) ซึ่งเป็นการเขียนโดยคณะค้นคว้ารวบรวมที่คณะนำสถาบันวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติได้จัดตั้งขึ้นเพื่อจัดทำหนังสือเล่มนี้ขึ้น จุดมุ่งหมายในการตีพิมพ์งานชิ้นนี้

นอกจากจัดขึ้น เนื่องในโอกาสระลึกวันเกิดของประธานสภานูวงศ์ครบรอบ 100 ปี แล้ว (2009 : คำนำ) “ชีวิตและการเคลื่อนไหวปฎิวัติของประธานสภานูวงศ์ ซึ่งเป็นหนึ่งในบรรดาผู้นำดีเด่นของพรรค-รัฐเรา และประชาชนลาวบรรดาเผ่า เพื่อจารึกคุณงามความดีอันใหญ่หลวง ทศนะหลักมัน แบบแผนวิธีทำงาน แบบแผนการดำรงชีวิต และคุณสมบัติทำปฎิวัติของประธานสภานูวงศ์ไว้ในดวงใจของประชาชนลาว บรรดาเผ่า พันักงาน สมาชิกพรรค ลูกหลานรุ่นสืบทอดตลอดกาลนาน...” หนังสือเล่มนี้ได้แบ่งหัวข้อเป็น 5 ส่วน คือ 1. วัยหนุ่มผู้เก่งกล้าภูมิปัญญาแหลมคม (1909-1945) 2. ก้าวเดินตามเส้นทางปฎิวัติ (1945-1950) 3. เสด็จเจ้าสภานูวงศ์ในการกิจต่อสู้ต้านพวกล่าเมืองขึ้นฝรั่งเศส (1950- 1955) 4. เสด็จเจ้าสภานูวงศ์ในการกิจต่อสู้จักรพรรดิอเมริกา (1955-1975) 5. ประธานสภานูวงศ์ยืนยงในดวงใจของประชาชนลาวบรรดาเผ่าตลอดกาลนาน จากทั้ง 5 หัวข้อคงจะคาดการณ์ได้ว่าเนื้อหาจะเน้นไปทิศทางใด

นอกจากงานข้างต้นนี้แล้วยังมีงานเขียนส่วนบุคคลที่ได้เขียนถึงเจ้าสภานูวงศ์ ดังเช่น งานเขียนของ ดวงไซ หลวงพะสี ได้จัดพิมพ์เรื่อง บันทึกน้อยๆ จากผู้นำที่ยิ่งใหญ่ (ตีพิมพ์ ปี ค.ศ. 2003) และอีกเล่มคือ 3 บุรุษหลักแห่งเมืองท่าแขก (ตีพิมพ์ ปี ค.ศ. 2008) นอกจากนี้ยังมีงานของหุ่มพัน รัตตะนะวง “เสด็จสภานูวงศ์ในดวงใจของเรา” (ตีพิมพ์ ปี ค.ศ. 2004) งานของจันทอน เทียงเทบวงสานักกวีปฎิวัติอาวูโส เป็นผู้ประพันธ์ขึ้น “เสด็จแดง” บทกวีเกี่ยวกับบางตอนสำคัญในชีวิตประวัติของประธานสภานูวงศ์ (ตีพิมพ์ ปี ค.ศ. 2007) จัดพิมพ์โดยวารสารวรรณศิลป์ของลาว เป็นต้น

- **ท่านไกสอน พมวิหาน** อาจกล่าวได้ว่า ท่านไกสอน พมวิหานเป็นประธานประเทศที่ได้รับการยกย่องและมีพื้นที่ประวัติศาสตร์สูงสุดท่านหนึ่งนับตั้งแต่สถาปนาสปป.ลาว ดังปรากฏการสร้างอนุสาวรีย์ พิพิธภัณฑที่ไกสอน พมวิหาน ฯลฯ สำหรับงานประเภทชีวประวัติท่านไกสอน พมวิหาน พบว่า หลังทศวรรษ 1980 มีงานเขียนเกี่ยวกับท่านไกสอน พมวิหานที่ผลิตโดยพรรคและรัฐ คือ เรื่อง **ชีวิตและการกิจอันยิ่งใหญ่ของประธานไกสอน พมวิหานวีรบุรุษของชาติลาว** (ตีพิมพ์ ปี ค.ศ. 2005) โดยคณะโฆษณอบรมชนยุคกลางพรรค (ห้องการค้นคว้า

ทฤษฎีและพฤติกรรม) เขียนจุดมุ่งหมายในคำนำไว้ว่า (2005 : คำนำ) “การปฏิวัติ คือ การกิจของมหาชน มหาชนเป็นผู้สร้างประวัติศาสตร์ และประวัติศาสตร์ได้สร้างให้มีผู้นำการปฏิวัติ การกิจปฏิวัติของประชาชนลาวได้สร้างให้มีผู้นำที่ปรึกษาสามารถ วีรชนผู้เก่งกล้าหลายท่าน ในนั้นมีประธานไกสอน พมวิหาน ที่เคารพรักของประชาชนบรรดาเผ่า วีรบุรุษของชาติลาว...เพื่อเป็นการจดจำรำลึกผลงานและคุณความดีอันใหญ่หลวง...เนื่องในโอกาสระลึกวันเกิดของท่านครบรอบ 85 ปี (13/12/1920 - 13/12/2005) คณะโฆษณابรมศูนย์กลางพรรค พร้อมด้วยคณะรับผิดชอบพิพิธภัณฑสถานไกสอน พมวิหานได้ค้นคว้าเรียบเรียงและจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ออกสู่สังคม พวกเราหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะช่วยให้ผู้อ่านได้ศึกษาเรียบเรียงและเข้าใจลึกซึ้งเพิ่มเติมอีกเกี่ยวกับชีวิตและการกิจอันยิ่งใหญ่ของประธานไกสอน พมวิหาน...”

หนังสือเล่มนี้แบ่งเนื้อหาเป็น 6 ส่วน คือ 1. ชีวิตในวัยหนุ่ม ซึ่งให้เห็นถึงความขยันหมั่นเพียรในการเรียนตั้งแต่ชั้นประถมจนมาเรียนต่อที่ฮานอยในเวียดนามได้เอาใจใส่ในการเรียนจนจบวิทยาลัย นอกจากนี้ช่วงที่เรียนในเวียดนามยังเน้นให้เห็นถึงการเข้าร่วมกิจกรรมและการเป็นสมาชิกของท่านไกสอน พมวิหานกับสมาคมชาวหนุ่มกู้ชาติเวียดนาม 2. ก้าวสู่การเป็นนักต่อสู้กู้ชาติ หัวข้อนี้เน้นไปที่การเคลื่อนไหวของท่านไกสอนในแถบสะหวันนะเขตรวมทั้งหน้าที่ที่รับผิดชอบต่าง ๆ นับตั้งแต่การเข้าร่วมในขบวนการ “ลาวอิสระ” ที่ดำเนินการต่อสู้ด้านฝรั่งเศสที่สะหวันนะเขต รวมทั้งการปลุกระดมมวลชน การจัดตั้งชาวหนุ่มลาวและชาวเวียดนามในลาวให้เข้าร่วมในขบวนการต่อสู้กับญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง 3. ผู้นำขบวนการต่อสู้ปลดปล่อยชาติอยู่ลาว หัวข้อนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงความปรึกษาสามารถและบทบาทของท่านไกสอน พมวิหานในการเป็นผู้นำของขบวนการต่อสู้กู้ชาติในแต่ละช่วงเวลา นับตั้งแต่จุดเริ่มของขบวนการต่อสู้ของท่านไกสอนที่ได้เคลื่อนไหวการปฏิวัติสมทบกับการได้รับผลสะท้อนจากขบวนการต่อสู้กับฝรั่งเศสของประชาชนลาวและเวียดนาม ทำให้แนวคิดรักชาติและอุดมการณ์ปฏิวัติของท่านไกสอน ก้าวสู่การเคลื่อนไหวรักชาติและต่อสู้กู้ชาติ-เพื่อเอกราชแห่งชาติ เพื่ออุดมการณ์สังคมนิยมบนเส้นทางของการปฏิวัติตามลัทธิ

มากซ์-เลนินนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ท่านไกสอนก็ได้กลายเป็นนักปฏิวัติคนสำคัญ ท่านหนึ่งที่เกิดขึ้นในห้วงก่อตั้งขบวนการปลดปล่อยชาตินิยมลาวจากการปกครองของฝรั่งเศสจนประสบผลสำเร็จ และตามด้วยการต่อต้านการแทรกแซงจากอเมริกา จนทำให้การปลดปล่อยชาติประสบผลสำเร็จ

4. ผู้นำภารกิจปกป้องรักษาและสร้างสาประเทศชาติ สถาปนิกเปลี่ยนแปลงใหม่อยู่ลาว หัวข้อนี้เน้นไปที่ภายหลังสถาปนาสปป.ลาว ในฐานะผู้นำสูงสุดของพรรคจากเดิมที่เป็นนักยุทธศาสตร์สงครามประชาชน ผู้นำขบวนการต่อสู้ปลดปล่อยชาติ กลายมาเป็นผู้นำขบวนการพัฒนาสร้างสาประเทศชาตินับตั้งแต่ยุคเริ่มต้นของสปป.ลาวจนถึงการเปลี่ยนแปลงใหม่โดยเฉพาะการเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงใหม่ทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงใหม่ทางด้านอื่นๆ นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมา

5. คำกล่าวสรรเสริญคุณงามความดีของปะทานไกสอน พมวิหานจากภายในและต่างประเทศ หัวข้อนี้ได้รวมงานที่มีผู้ยกย่องท่านไกสอน พมวิหานมารวมไว้ด้วยกัน โดยภาพรวมแล้วท่านคือวีรบุรุษของชาตินิยมลาว ดังเช่น คณะบริหารงานศูนย์กลางพรรคประชาชนปฏิวัติลาว สภาประชาชนสูงสุด รัฐบาลสปป.ลาว คณะกรรมการศูนย์กลางพรรคแนวลาสร้างชาติ ได้กล่าวถึงท่านไกสอนว่า (2005 : 112-113) “...สหายปะทานไกสอน พมวิหานเป็นผู้ประเสริฐของประชาชนลาว บรรดาเผ่าและเป็นวีรบุรุษของชาตินิยมลาวเรา...สหายเป็นผู้นำที่ดีเด่นของพรรคของรัฐและของชาติเราที่มีความปรีชาสามารถฉลาดส่องใสพร้อมกับหมู่คณะกรรมการเมืองและศูนย์กลางพรรคนำพาการปฏิวัติของประชาชนเราก้าวขึ้นจากชัยชนะนี้สู่ชัยชนะใหม่ใหญ่หลวงขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ประเทศเราจากการกลายเป็นเมืองขึ้นต่างชาติกลายเป็นประเทศเอกราชและมีฐานะสมเกียรติในเวทีสากล...”

6. แบบอย่างอันประเสริฐและมรดกอันล้ำค่าของปะทานไกสอน พมวิหาน ที่ได้เน้นในเรื่องแบบอย่างอันประเสริฐของท่านไกสอน พมวิหานว่า เป็นแบบอย่างของความรักชาติอันดุดันและการอุทิศตัวเพื่อชาติ การมีอุดมคติการปฏิวัติอันสูงส่งและมีมานะจิตอันเด็ดเดี่ยวเหนียวแน่นในการต่อสู้ เด็ดเดี่ยวรักษาความสามัคคีเป็นเอกภาพภายในพรรค รักแพง เชื้อมั่นและจงรักภักดีต่อหมู่คณะกรรมการนำและสหายร่วมอุดมการณ์ ยึดมั่นในหลักการรวมศูนย์ประชาธิปไตยและแนวทางของพรรค

สุขุมรอบคอบและเด็ดเดี่ยวอาหาญ เป็นนักค้นคว้าและใฝ่เรียน รักประชาชน ดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย ประหยัด ซื่อสัตย์ มีมนุษยธรรมสูง ส่วนมรดกอันล้ำค่าที่พวกเราต้องสืบต่อเสริมขยายก็คือ เส้นทางและจุดมุ่งหมายของประเทศชาติ คือสันติภาพ เอกราช ประชาธิปไตย เอกภาพ วัฒนาถาวร อีกประการหนึ่งก็คือ พรรคและรัฐที่เข้มแข็ง รวมทั้งย้าให้เรื่องความสามัคคีปึกแผ่นของประชาชน

จากข้างต้นจะพบว่าท่านไกสอน พมวิหานได้รับการยกย่องในฐานะวีรบุรุษของชาตินอกจากเหนือจากงานข้างต้นยังมีงานอื่นๆ อีกที่ยกย่องท่านไกสอน โดยเฉพาะในปี ค.ศ. 2006 มีงานเกี่ยวกับท่านไกสอน 2 เล่มที่จัดทำโดยพรรค คือ **ประธานไกสอน พมวิหาน ผู้นำที่เคารพรักของประชาชนบรรดาเผ่า** จัดทำโดยคณะโฆษณอบรมศูนย์กลางพรรค พิมพ์ขึ้นเนื่องในโอกาสวันเกิดครบรอบ 85 ปี (13 /12/1920-13/12/2005) อีกเล่มหนึ่งคือ **แนวคิดของประธานไกสอน พมวิหานในการสร้างและขยายระบอบประชาธิปไตยประชาชนตามเส้นทางสังคมนิยม** (ตีพิมพ์ ปี ค.ศ.2006) จัดทำโดยคณะโฆษณอบรมศูนย์กลางพรรค ซึ่งเป็นเอกสารประชุมสัมมนาวิทยาศาสตร์ ระลึกวันเกิดประธานไกสอน พมวิหานครบรอบ 85 ปี และระลึกวันสถาปนาสปป.ลาว ครบรอบ 30 ปี (2/12/1975-2/12/2005) นอกจากนี้ยังมีงานของ จันทอน เทียงเทบวงสา เรื่อง **สินไชยยุคใหม่ ประวัติของท่านไกสอน พมวิหาน อุทิศแด่วันเกิดประธานไกสอน พมวิหานครบรอบ 85 ปี** (ตีพิมพ์ ปี ค.ศ. 2005) จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์วรรณศิลป์ของลาว ต่อมา ค.ศ. 2008 มีงานสองชิ้นโดยคำมีนาวตัวอย่าง เรื่อง **ประธานไกสอน พมวิหานยืนหยัดคงตัวอยู่ในการกิจปฏิวัติอันยิ่งใหญ่ของประชาชนลาว บรรดาเผ่าตลอด (2008)** และอีกเรื่องคือ **ลุงไกสอน พมวิหานและผู้นำบางท่าน (2008)** โดยพุน คำมุนเฮือง บริษัท C.L.T.LAO ให้การสนับสนุนการพิมพ์ สองชิ้นนี้เป็นงานเขียนส่วนบุคคล

- **ท่านประธานคำไต สีพันดอน** มีงานเขียนที่เกี่ยวกับท่านคำไต สีพันดอน 2 เล่ม คือ **การเคลื่อนไหวปฏิวัติของประธานคำไต สีพันดอน (โดยสังเขป)** (ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 1999) จัดทำโดยสถาบันการเมืองและการปกครองแห่งชาติ (ห้องการค้นคว้าทฤษฎีและพฤติกรรม) **จุดมุ่งหมาย**ในหนังสือเล่มนี้เขียนไว้ว่า

(1999 : คำนำ) “...เนื่องในโอกาสระลึกวันคล้ายวันเกิดของท่านครบรอบ 75 ปี และระลึกวันสร้างตึกกองทัพประชาชนลาวครบรอบ 50 ปี โดยปฏิบัติตามการตกลงของกรมการเมืองศูนย์กลางพรรค คณะโฆษณามอบรมศูนย์กลางพรรคสมทบกับสถาบันการเมืองและการปกครองแห่งชาติได้ดำเนินการค้นคว้าเรียบเรียงและจัดพิมพ์หนังสือ...เพื่อสวดดีผลงานการประกอบส่วนอันใหญ่หลวงของประธานที่ได้อุทิศแต่ภารกิจปฏิวัติของพรรค ของประชาชนลาวในระยะผ่านมา ทั้งนี้เพื่อสร้างเงื่อนไขให้พนักงาน สมาชิกพรรค นักรบ และประชาชน เราได้ศึกษารำเรียนแบบอย่างอันใสแจ้ง คุณสมบัติอันสูงส่ง และผลงานความดีอันใหญ่หลวงของประธาน เพื่อจะได้นำไปหนุนใช้ในชีวิตจริงแห่งการปกป้องรักษาและสร้างสภาพพัฒนาประเทศชาติ...”

ส่วนเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้แบ่งเป็น 7 ส่วน คือ 1. นำพาจัดตั้งขบวนการต่อต้านพวกล่าเมืองขึ้นฝรั่งเศสที่เขตใต้ของลาว 2. การขึ้นำ นำพาปรับปรุงขบวนการต่อต้านที่เขตกลาง 3. การขึ้นำบัญชาต่อสู้ปกป้องรักษาสองแขวงเต่าโฮมและปฏิบัติความถูกต้องปรองดองชาติ ครั้งที่ 1 4. บทบาทของประธานคำไต สัพพันดอนในการจัดตั้งขึ้นำปฏิบัติแผนนโยบายหันทิศต่อสู้ และการปฏิบัติความถูกต้องปรองดองชาติครั้งที่ 2 5. การจัดตั้งนำพากองทัพและประชาชนลาวต่อสู้ด้านสงครามรุกรานของจักรวรรดิอเมริกาและลูกมือพาไปถึงสัญญาเวียงจันทน์ 1973 6. การขึ้นำ นำพาต่อสู้ปฏิบัติสัญญาเวียงจันทน์ 1973 และปลดปล่อยทั่วประเทศ 7. บทบาทอันสำคัญของประธานคำไต สัพพันดอนในการขึ้นำ นำพาจัดตั้งปฏิบัติสองหน้าที่ยุทธศาสตร์ของการปฏิวัติลาวในระยะใหม่

โดยรวมแล้วหนังสือเล่มนี้ต้องการชี้ให้เห็นถึงชีวิตแห่งการเคลื่อนไหวของประธานคำไต สัพพันดอนได้ผ่านความทุกข์ยากลำบาก บางครั้งเกือบเอาชีวิตไม่รอด แต่ด้วยความหนักแน่นทางด้านการเมือง มีสติ ความรับผิดชอบต่อการจัดตั้ง มีความเด็ดเดี่ยวเหนียวแน่นต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและมีความเด็ดขาดต่อศัตรูประธานคำไตได้นำพาก่อสร้างรากฐานการเมือง ก่อสร้างเขตที่มั่นต่อต้านที่เขตใต้ของลาวเป็นผลสำเร็จ ต่อมาเมื่อเขตภาคกลางประสบความยุ่งยาก ประธานคำไตได้นำใช้บทเรียนการก่อสร้างรากฐานการเมืองที่เขตใต้เพื่อปรับปรุงฟื้นฟูขบวนการ

ต่อต้านที่เขตกลางทำให้ขบวนการต่อต้านที่เขตกลางทุกพื้นที่หลุดพ้นจากสภาวะความยุ่งยาก และสืบต่อขยายตัว ผลสำเร็จที่เขตกลางและเขตใต้มีความสำคัญต่อยุทธศาสตร์ต่อต้านของลาว ต่อการปฏิวัติลาว และการปฏิวัติ 3 ประเทศอินโดจีน และต่อมากำลังต่อต้านที่ประธานคำไตได้อบรมฝึกฝนหล่อหลอมก่อสร้างโดยผ่านการทดสอบในขบวนการต่อต้านทั้งเขตใต้และเขตกลางของลาวได้กลายเป็นกำลังสำคัญในการปกป้องรักษาเขตสองแขวงภาคเหนือและต่อมาส่วนใหญ่ได้กลายเป็นพนักงานหลัก และเป็นการนำของพรรคของการปฏิวัติ ประธานคำไตได้รับมอบหมายหน้าที่ให้เป็นผู้นำขบวนการสูงสุดบรรดาประกอบอาวุธฝ่ายประเทศลาว และต่อมาเป็นผู้บัญชาการสูงสุดกองทัพปลดปล่อยประชาชนลาว ภายหลังประเทศชาติได้รับการปลดปล่อยอย่างสมบูรณ์ท่านคำไตก็ยังคงได้รับความไว้วางใจจากพรรค จากกองทัพและประชาชน จนกระทั่งขณะที่ตีพิมพ์หนังสือเล่มนี้ท่านคำไตได้เป็นผู้นำสูงสุดของพรรคและรัฐ

นอกจากหนังสือเล่มข้างต้นแล้ว คณะโฆษณาบรมศูนย์กลางพรรคยังได้ตีพิมพ์หนังสืออีกเล่มเรื่อง **แนวคิดชี้นำของประธานคำไต สี่พันดอนต่อการปกป้องรักษาและพัฒนาประเทศชาติ** (ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 2004) เอกสารการประชุมสัมมนาวิทยาศาสตร์ในโอกาสระลึกวันเกิดของประธานคำไต สี่พันดอนครบรอบ 80 ปี จัดขึ้น เมื่อวันที่ 22-23 ธันวาคม ค.ศ. 2004

จากข้างต้นเป็นที่น่าสนใจว่าหลัง ปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมา จึงเริ่มมีงานเขียนเกี่ยวกับ “ผู้นำการปฏิวัติ” โดยเฉพาะท่านประธานสุภานุวงศ์ออกมาเป็นจำนวนมาก ส่วนท่านประธานไกสอน พมวิหาน ก็ยังคงได้รับความสำคัญเช่นเดิม ซึ่งสอดคล้องกับการจัดแสดงพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ในพิพิธภัณฑ์สุภานุวงศ์ และพิพิธภัณฑ์ไกสอน พมวิหาน สำหรับประวัติและผลงานของท่านไกสอน พมวิหาน นอกเหนือจากมีพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ในพิพิธภัณฑ์ไกสอน พมวิหานแล้ว ท่านยังมีพื้นที่ประวัติศาสตร์ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ และพิพิธภัณฑ์ปฏิวัติอีกด้วย นอกจากนี้ หากพิจารณาชีวประวัติของประธานประเทศแต่ละท่านจะพบว่า หากศึกษาลงไป ในเนื้อหาที่ปรากฏจะพบว่างานชีวประวัติของผู้นำเหล่านี้ เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ชาติลาว และที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งก็คือ ขณะที่เขียนบทความนี้

ผู้เขียนยังไม่พบงานชีวประวัติของท่านประธานหนูฮัก พุมสะหวัน และประธาน
ประเทศปัจจุบันท่านจุมมะลี ไซยะสอน

3. งานเขียนเกี่ยวกับนักปฏิวัติและวีรชน จากการศึกษา อาจกล่าวได้ว่า
งานเขียนเกี่ยวกับชีวิตและการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักปฏิวัติเป็นส่วนหนึ่ง
ของประวัติศาสตร์ชาติลาว เนื่องจากพบว่า งานแต่ละชิ้นได้สะท้อนให้เห็นถึง
ประวัติศาสตร์ชาติ งานเขียนที่พรรคและรัฐเป็นผู้เขียนประวัติศาสตร์และตีพิมพ์
เผยแพร่ขณะที่เขียนบทความนี้ พบว่า มี 3 เล่ม คือเรื่อง **วีรชนสีทอง** (ตีพิมพ์
ปี ค.ศ. 2006) โดยคณะค้นคว้าเรียบเรียงประวัติศาสตร์มนุษยชาติพรรคหลวงเวียงจันทน์
ภายใต้การชี้นำเนื้อหาจากสภามหาวิทยาลัย ประวัติศาสตร์การทหารนครหลวง
เวียงจันทน์ ร่วมมือกับคณะประจำพรรคเมืองสังทองและพนักงานปฏิวัติอาวสุ

จุดมุ่งหมาย (2006 : คำนำ) “เพื่อให้การจารึกและการหวนคืนมนุษยชาติ
ผลงานวีรกรรมของเหล่านักรบกู้ชาติในท้าวลาวอิสระของพวกเราได้รับการ
สืบสานตำนานวีรกรรมและเพื่อเป็นการค้นคว้าศึกษาอบรมผลงานความดีดังกล่าว
ในหนังสือ “สีทองวีรชนแห่งชาติ” เล่มนี้คณะค้นคว้า...ได้ค้นคว้าและรวบรวมเอา
ผลงานวีรกรรม น้ำใจเด็ดเดี่ยวเหนียวแน่น เคียดแค้นไม่ยอมจำนน ความมองอา
กัลหาญของนักรบสีทองที่ได้ผ่านขบวนการต่อสู้ลำบากตรากตรำทนทุกข์ทรมาน
เพื่อภารกิจกอบกู้ประเทศชาติออกจากแอกการปกครองของล่าเมืองขึ้นแบบเก่า
และใหม่ เพื่ออิสรภาพรวมของชาติ...” หนังสือเล่มนี้แบ่งเนื้อหาทั้งหมดเป็น 4 ตอน
คือ 1. ประวัติและการกำเนิดเติบโตใหญ่ของสีทอง วีรชนแห่งชาติ (โดยสังเขป)
2. ชีวิตและการเคลื่อนไหวต่อสู้ปฏิวัติต้านการรุกรานล่าเมืองขึ้นฝรั่งเศสของสหยาสีทอง
(1946-1954) โดยแบ่งเป็น 3. การต่อสู้พิโรธอาหญาเพื่อกอบกู้ประเทศชาติ
ต้านรุกรานของจักรวรรดิอเมริกา (1959-1960) 4. บางบทเรียนและแบบอย่าง
ของสหยาสีทองวีรชนแห่งชาติ **เป็นที่น่าสนใจว่า** การวางโครงเรื่องคล้ายกับ
การเขียนประวัติศาสตร์ชาติ โดยรวมแล้วหนังสือเล่มนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงตลอดชีวิต
ของท่านวีรชนสีทองได้อุทิศแก่ประเทศชาติ ประชาชน เป็นผู้มีน้ำใจรักชาติอันสูงส่ง
เป็นพนักงาน-นักรบผู้องอาจกล้าหาญของกองทัพลาวอิสระและกองทัพประชาชน
ลาวในปัจจุบัน

นอกจากเรื่องวีรชนสี่ทองแล้ว สภาวิทยาศาสตร์-การทหาร กระทรวงป้องกันประเทศยังได้ตีพิมพ์เรื่อง **นักรบแข่งขันแห่งชาติพลตรีสะไหว ไชยะเสนา** (ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 2007) **จุดมุ่งหมาย**ของการตีพิมพ์หนังสือเล่มนี้คือ (2007: คำนำ) “...ตลอดชีวิตของสหายสะไหว ไชยะเสนาได้อุทิศให้แก่ประเทศชาติ เอาใจใส่ฝึกฝนหล่อหลอม ก่อสร้างตนผ่านการทดสอบในเปลวไฟสงคราม จนกลายเป็นพนักงานหลักแหล่งของการปฏิบัติ นับแต่เป็นพลทหารปฏิบัติก้าวขึ้นเป็นพลตรี และได้รับนามยศเป็น “นักรบแข่งขันแห่งชาติคนหนึ่งที่กำลังประกอบอาวุธกองทัพประชาชนลาว ด้วยเหตุนั้น เพื่อเป็นการศึกษาค้นคว้าพฤติกรรม ผลงานเคลื่อนไหว ปฏิบัติและเพื่อให้ลูกหลานรุ่นสืบทอดได้รำเรียนแบบอย่างของนักรบปฏิวัตินั้น...” และเล่มล่าสุดของกระทรวงป้องกันประเทศที่ตีพิมพ์ค.ศ.2009 คือ เรื่อง **ชีวิตกับการเคลื่อนไหวปฏิบัติของสหายคำแสง สิวีไล** (อันเป็นผลมาจากข้อตกลงของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงป้องกันประเทศ (พลตรี.ดวงใจ พิจิต) เลขที่ 333/กปท. ลงวันที่ 6 มีนาคม ค.ศ. 2009 ว่าด้วยการจัดพิมพ์หนังสือชีวิตกับการกิจการปฏิบัติของสหายคำแสง สิวีไล นักคอมมิวนิสต์อินโดจีน ตั้งแต่ปี ค.ศ.1930-1963 ภายใต้การชี้นำของคณะพรรคกระทรวงป้องกันประเทศ รวมทั้งการประกอบความเห็นจากคณะห้องการจัดตั้งศูนย์กลางพรรคประชาชนปฏิวัติลาว และอีกหลายองค์กรของหน่วยงานรัฐและพรรคฯ ซึ่งเห็นสมควรให้มีการตีพิมพ์เผยแพร่

จุดมุ่งหมาย เขียนไว้ว่า (2009 : คำนำ) “ชีวิตกับการเคลื่อนไหวปฏิบัติของสหายคำแสง สิวีไล” ได้จัดพิมพ์ขึ้น “เพื่อช่วยให้พนักงาน สมาชิกพรรค และพี่น้องร่วมชาติได้ค้นคว้ารำเรียนซาบซึ้งเหนียวแน่นในแนวทางการปฏิบัติของพรรคของประเทศชาติ ในเวลาที่ผ่านมาก็คือ พฤติกรรมปฏิบัติของพนักงาน นักรบในสงครามปลดปล่อยชาติ เพื่อเชิดชูน้ำใจรักชาติหนักแน่น ทัศนะชนชั้นกรรมกรเพิ่มทวีความสามัคคีภายในและสากล ปฏิบัติหน้าที่ของตนในภารกิจก่อสร้างและปกป้องรักษาประเทศชาติ”

เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้พบว่า แบ่งเป็น 2 ตอน : ตอนที่หนึ่ง “เมืองมะหาไซ แขวงคำม่วนดินแดนของคนลาว อาจหาญไม่ยอมจำนน ได้แบ่งเนื้อหาเป็น 2 ส่วน คือ 1. เรื่อง “ชีวิตและฐานะครอบครัวสหายคำแสง สิวีไลยามเยาว์วัย”

2. เรื่อง “การเคลื่อนไหว (บาดเจ็บ) ครั้งแรกของนักคอมมิวนิสต์คำแสง สีวไล” หัวข้อนี้มีประเด็นที่น่าสนใจก็คือ เมื่อท่านคำแสงอายุ 15 ปี (1930) ก็ได้เริ่มติดต่อเคลื่อนไหวกับสมาชิกพรรคแคว้นลาวซึ่งเป็นชาวเวียดนามสกลนคร เพื่อทำหน้าที่ปลุกระดมมวลชนในภาคอีสานเพื่อต่อต้านฝรั่งเศส (ที่โรงเรียนเทศบาลสกลนคร ของไทย) จากนั้นก็ขยายมวลชนไปตามตัวเมืองต่างๆ ในลาว จนถึงวันที่ 5/5/1930 คณะพรรคฯได้รับรองท่านคำแสงเข้าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนในภาคอีสาน สกลนคร โดยมีผู้รับรองคือ สหายจันทอน สหายลาม สหายเกียม (ชาวเวียดนาม) องค์การที่เสนอก็คือ คณะกรรมการการเมืองสกลนคร ทำหน้าที่เป็นพนักงานชั้นเมือง มีหน้าที่เคลื่อนไหวในหมู่

ตอนที่สองเรื่อง “ภารกิจเคลื่อนไหวปฏิวัติอันยากลำบากของสหายคำแสง สีวไล” ในส่วนนี้ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของท่านคำแสง สีวไล ทั้งในเวียดนามและลาว โดยชี้ให้เห็นถึงภาพของนักคอมมิวนิสต์อินโดจีนคนแรกของลาวที่มีบทบาทสำคัญ ร่วมกับสหายชาวเวียดนามในประเทศเวียดนาม รวมทั้งการเคลื่อนไหวตามเส้นทางหมายเลข 7,8,9,12 และเลียบตามชายแดนลาว-เวียดนาม ตลอดจนการเคลื่อนไหวเข้ามาในลาว ด้วยการฝึกอบรมให้กับทหารลาวอิสระ ในหัวข้อนี้นอกจากจะเห็นบทบาทของท่านคำแสง ร่วมกับสหายในพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามแล้วยังเห็นถึงบทบาทของบุคคลสำคัญๆ ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวในขณะนั้นอีกด้วย เช่น ท่านประธานสุภานุวงศ์ ท่านหนูฮัก พูมสะหวัน ท่านพุมิ วงวิจิต ท่านหมื่น สมวิจิต รวมทั้งการประสานความร่วมมือระหว่างลาวกับเวียดนามในการเปิดแนวรบในภาคเหนือของลาว

เนื้อหาส่วนนี้แบ่งเป็น 4 ส่วน คือ 1. เรื่อง “กองประชุมใหญ่ผู้แทนทั่วประเทศครั้งแรก (22/03/1955)” 2. เรื่อง “ความรู้สึกของพนักงานอาวุโสปฏิวัติภายในและต่างประเทศ” 3. เรื่อง ประวัติย่อของสหายนางเผื่อ ภรรยาของสหายคำแสง สีวไล

เป็นที่น่าสังเกตว่า ชีวิตกับการเคลื่อนไหวปฏิวัติของสหายคำแสง สีวไล นอกจากจะได้รับการตีพิมพ์ผลงานแล้ว การนำเสนอในพิพิธภัณฑ์ที่เวียงจันทน์จะพบว่า ท่านเป็นบุคคลสำคัญท่านหนึ่งที่ได้รับการยกย่องในพิพิธภัณฑ์ ในฐานะเป็นคอมมิวนิสต์ลาวคนแรกในพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน

นอกจากงานข้างต้นแล้ว ยังมีงานเขียนที่ได้รับการสนับสนุนการตีพิมพ์เผยแพร่โดยหน่วยงานของรัฐและพรรค ดังเช่น เรื่อง **“ความทรงจำของชีวิตเราในขบวนการวัฒนธรรมแห่งประวัติศาสตร์ของประเทศลาว”** เขียนโดยท่านพุมิ วงวิจิต ดำเนินการตีพิมพ์เผยแพร่โดยสถาบันวิทยาศาสตร์สังคม กระทรวงศึกษา ปี 1987 **“หวนคืนชีวิตการเคลื่อนไหวขบวนการปฏิวัติของท่านคำผาย บุปผา”** (ตีพิมพ์ ปี ค.ศ. 2001) โดยดร.พุดทอง แสงอาคม คั่นคว่าและเรียบเรียง ส่วนผู้เล่าเรื่องคือท่านคำผาย บุปผา และนักปฏิวัติอาวุโสอื่นๆ ส่วนการตีพิมพ์ได้รับการสนับสนุนจากสำนักพิมพ์และจำหน่ายหนังสือแห่งรัฐสปป.ลาวและสถาบันการต่างประเทศแห่งสปป.ลาว และหนังสือเล่มนี้ได้รับการตีพิมพ์อีกครั้งในปี ค.ศ. 2002 จัดพิมพ์โดยสถาบันการต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ส่วนภรรยาของท่านคำผาย บุปผาก็ได้รับการเขียนถึงในชื่อหนังสือเรื่อง **“ชีวิตและการเคลื่อนไหวของท่านนางคำแพง บุปผา”** (ตีพิมพ์ ปี ค.ศ. 1992) โดยมะยूरี เหง้าสีวัทน จัดพิมพ์โดยศูนย์กลางสหพันธ์แม่หญิงลาว พิมพ์ที่โรงพิมพ์แห่งรัฐ **“ศิลปินอาวุโสกับเสียงเพลงปฏิวัติ ประเลด สีซานน”** โดยท่านประเลด สีซานน เป็นผู้เขียนด้วยตัวท่านเอง สำนักพิมพ์จำหน่ายหนังสือแห่งรัฐได้ตีพิมพ์ขึ้นในปี ค.ศ. 2000 เป็นงานที่ได้ให้ภาพสะท้อนถึงชีวิตและบทบาทหน้าที่ด้วยการใช้ศิลปะการแสดงรับใช้อุดมการณ์ปฏิวัตินับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1954 จนกระทั่งการเป็นสมาชิกสภาแห่งชาติชุดที่ 3 ด้วยการทำงานต่อเนื่อง

เป็นที่น่าสนใจว่า ประการแรก ในช่วงหลังทศวรรษ 1990 เริ่มมีงานเขียนของบุคคลที่เข้าร่วมปฏิวัติได้ออกมาตีพิมพ์เผยแพร่ในโอกาสต่างๆ บ้างแล้ว งานเหล่านี้ได้ใช้ทุนทรัพย์ส่วนตัวในการตีพิมพ์ ดังเช่น ดวงไซ หลวงพะสีเป็นผู้เขียน ท่านนายพลบุญเนียนคำอ้วนเป็นผู้เล่าในงานเรื่อง **“ท่านนายพลบุญเนียนคำอ้วนชีวิตและการงาน”** (พิมพ์ครั้งที่สอง ปี ค.ศ. 1997) นอกจากนี้ยังมีงาน ของบุญดา แสงดาว เรื่อง **“หวนคืนเส้นทาง 35 ปี”** ตีพิมพ์เผยแพร่ปี 2005 เนื่องในโอกาสวันเกิดครบรอบ 53 ปี งานของสุลิว เืองคำแสน **“ชีวิตกับการปฏิวัติ”** (ตีพิมพ์ ปี ค.ศ. 2007) คำแสน เพ็ดสะหวัน ได้เขียนชีวประวัติของตนเองเรื่อง **ชีวิตกับการปฏิวัติ** (ตีพิมพ์ ปี ค.ศ. 2008)

ประการที่สอง ยังมีอีกหลายกรณีที่เป็นผู้มีบทบาทในการต่อสู้ นับตั้งแต่สมัยที่ตกอยู่ใต้อิทธิพลทั้งของไทยและฝรั่งเศสที่ยังไม่มีงานเขียนเป็นเล่มผลิตออกมา ดังเช่น กรณีพระสาเชียดัง ที่เคลื่อนไหวในแขวงจำปาสัก ช่วง ค.ศ. 1819 การต่อสู้ภายใต้การนำของพ่อกะดวด แขวงสะหวันนะเขต ที่ได้ปลุกระดมประชาชนขึ้นต่อต้านการเก็บส่วยอากรของฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1901 และจบลงด้วยการถูกปราบได้และถูกประหาร ค.ศ. 1903 องค์แก้ว “ผู้มีบุญ” (ค.ศ. 1901-1910) ที่ต่อสู้ขยายทั่วภาคใต้ในแขวงอัตตะปือ สาละวัน และจำปาสัก องค์คมมะดำ (ค.ศ. 1910-1937) ต่อสู้ในแขวงสาละวัน อัตตะปือ ปากเซ และบุคคลสำคัญอื่นๆ อย่างไรก็ดีตามบุคคลเหล่านี้หากพิจารณาในหนังสือแบบเรียนของลาวจะพบว่า ได้รับการยกย่องและมีพื้นที่ในประวัติศาสตร์ลาว

ประการที่สาม นอกเหนือจากงานเขียนเกี่ยวกับนักปฏิวัติแล้ว พบว่างานเขียนเกี่ยวกับพระสงฆ์ที่มีบทบาทสำคัญในการปฏิวัติก็ได้รับการตีพิมพ์ด้วยเช่นกัน เรื่องแรกที่สำคัญก็คือ เรื่อง **อนุสรณ์เนื่องในพิธีฉลองปริญาพุทธศาสนา ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาพระพุทธศาสนาและเถรานุเถระ ดร.พระมหาวิจิตรสิงหาราช ประธานศูนย์กลางองค์การพุทธศาสนาสาส์นลาว วันที่ 9 พฤษภาคม 2542** จัดทำโดยองค์การพุทธศาสนาสาส์นลาว จุดมุ่งหมายในการตีพิมพ์งานครั้งนี้เขียนไว้ว่า (2542 : คำปรารภ) “เนื่องจากดร.พระมหาวิจิตรสิงหาราช ประธานศูนย์กลางองค์การพุทธศาสนาสาส์นลาวคือ...พระสงฆ์องค์แรกที่ได้รับปริญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาพุทธศาสนา แต่เยาว์วัยจนถึงปัจจุบันได้เอาใจใส่ในการศึกษาค้นคว้าหลักธรรมคำสั่งสอนทางพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องเป็นผู้มีจริยวัตรเคร่งครัดต่อระเบียบวินัย เป็นนักเผยแผ่ นักบวชนักพัฒนา เป็นผู้มีความรักชาติรักพระพุทธศาสนาได้นำพาพระสงฆ์และชาวพุทธลาวประกอบส่วนเข้าในการต่อสู้กับศัตรูผู้รุกรานได้ร่วมกับหมู่คณะจัดตั้งองค์การนำพาของสงฆ์อย่างเป็นรูปธรรม จากนั้นได้ทำให้ท่านมีบทบาทสำคัญเป็นที่เคารพรักนับถืออีกแห่งของเพื่อนสหพันธ์และชาวพุทธลาวเผ่าต่างๆ ในทั่วประเทศและได้กลายมาเป็นผู้นำพาสูงสุดอยู่ในองค์การสงฆ์” หนังสือเล่มนี้แบ่งเนื้อหาเป็น 4 ส่วนคือ 1. ชีวประวัติ 2. ลำโหมเทนิยกุล 3. บทปาฐกถา 4. บทประกอบคำเห็น

หนังสือเล่มนี้มีจุดที่น่าสนใจคือ สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ทางการศึกษาระหว่างสงฆ์ไทยและลาว การเคลื่อนไหวและสาเหตุการเข้าร่วมการปฏิวัติ การเคลื่อนไหวในเขตปลดปล่อย และยังได้เห็นถึงพระสงฆ์ที่มีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนไหวและจัดตั้งองค์การปกครองสงฆ์ทั้งในเขตปลดปล่อยและหลังจากที่ประเทศได้รับการปลดปล่อยปี ค.ศ. 1975 แล้ว

หลังจากนั้นหนังสือประเภทชีวประวัติของสงฆ์ที่มีบทบาทสำคัญทางศาสนาก็ได้เริ่มมีการตีพิมพ์เผยแพร่ตามมา ดังเช่น เรื่อง **ชีวิตและผลงานของพระมหาเถระ 5 องค์** (ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 2001) รวบรวมและจัดพิมพ์โดยศูนย์กลางองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว เนื้อหาในพิธีทำบุญระลึกถึงบุญคุณของบูรพาจารย์ห้าองค์ของลาวในวันวิสาขบูชา พ.ศ. 2544 ในหนังสือเล่มนี้ได้เขียนถึงสมเด็จพระลูกแก้ว คุณ มะนิวง อติตมเด็จพระสังฆนายก พระอาจารย์มหาบัวคำ วอละเพ็ด พระอาจารย์ใหญ่ มหาปาน นันโท พระอาจารย์ใหญ่มหาสีทน วิสิตตะทัมโม และพระอาจารย์มหาทองคน อะนันตะสุนทอน นอกจากนี้ยังมี เรื่อง **ชีวะประหวัดพระราชครูโพนสะเม็ก** (ยากูชีหอม) ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 2007 เขียนโดย ท่านคำเพา พอนแก้ว ซึ่งเป็นงานเขียนส่วนบุคคล เป็นต้น

สรุป อาจกล่าวได้ว่า หลังทศวรรษ 1980 งานเขียนทางประวัติศาสตร์ได้มีการตีพิมพ์เผยแพร่ออกมาเป็นจำนวนมาก ทั้งประวัติศาสตร์ชาติ ประวัติศาสตร์พรรคประวัติศาสตร์กองทัพ รวมทั้งประวัติศาสตร์ประเภทชีวประวัติ ผู้ที่มีบทบาทในการสร้างประวัติศาสตร์ก็คือ พรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐเป็นแกนหลัก โดยย้าในอุดมการณ์แบบ “สังคมนิยม” และการสร้างอุดมการณ์ “ชาตินิยม” ผ่านงานเขียนชีวประวัติ ที่น่าสนใจโดยเฉพาะประวัติศาสตร์ประเภทชีวประวัติ พบว่า พรรคและรัฐมีบทบาทสำคัญในการกำหนดให้บุคคลใดสมควรได้รับการเขียนถึงในฐานะใด ที่สำคัญที่มีการเขียนถึง ก็คือ ในฐานะ “วีรบุรุษ” ของชาติ หรือ “วีรชนแห่งชาติ” “นักรบแข่งขัน” “นักรบกู้ชาติ” “นักปฏิวัติ” ซึ่งเป็นแกนนำระดับชั้นนำที่มีบทบาทสำคัญ อย่างไรก็ตาม งานเขียนส่วนบุคคลที่ได้เข้าร่วมปฏิวัติในระดับต่างๆ ที่หลากหลายก็เริ่มปรากฏขึ้นแล้ว ส่วนการจัดแบ่งเนื้อหาของงาน

เขียนชีวประวัติในลาวพอที่จะจัดแบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ งานเขียนเกี่ยวกับวีร
กษัตริย์ในสมัยระบอบกษัตริย์ของลาว งานเขียนเกี่ยวกับผู้นำการปฏิวัติ “ประชาชน
ประเทศ” และงานเขียนเกี่ยวกับนักปฏิวัติลาว อาจกล่าวได้ว่า พรรคและรัฐได้เข้า
มามีบทบาทในการเขียนประวัติศาสตร์ตั้งแต่ชีวประวัติของบุคคลต่างๆ ตลอดจนถึง
การเขียนประวัติศาสตร์ชาติ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กิติรัตน์ สีหพันธ์. (2549). **ประวัติศาสตร์นิพนธ์ลาวสมัยใหม่(ค.ศ.1975-
ปัจจุบัน)**. วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก สาขาไทศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์. (2548). **ประวัติศาสตร์ลาวหลายมิติ**. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- สีลา วีระวงส์. (2542). **เจ้าเพชรราชบรุณหัถ์แห่งราชอาณาจักรลาว**. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์มติชน.
- สุริดา ตันเลิศ. (2541). **ไกสอน พมวิหานกับพัฒนาการสังคมนิยมลาว**. สารนิพนธ์
อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อีแวนส์, แกรนท์. (2549). **ประวัติศาสตร์สังเขปประเทศลาว ประเทศกลาง
แผ่นดินใหญ่เอเชียอาคเนย์**. แปลโดยดุซงญี เฮย์มอนด์. เชียงใหม่ :
สำนักพิมพ์ซิลด์เวอร์ม.
- Dararat Mattariganord and Yaowalak Apichatvullop. (2548). Historical
Presentations in the Lao textbooks: From the Independent to the Early
Socialism Period (1949–1986). **Journal of Mekong Societies**. 1 (2),
87–122.

ภาษาลาว

กระทรวงป้องกันประเทศ. (2009). **ชีวิตกับการเคลื่อนไหวปฏิวัติของสหาย คำแสง สิริไล**. เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์ศึกษา.

_____. (2007). **นักรบแข่งขันแห่งชาติพลตรีสะไหว ไชยะเสนา**. [ม.ป.ท. : ม.ป.พ.]

_____. (2006). **วีรชนสีทอง**. เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์ดวงมาการพิมพ์.

โกเบเลบ,เย. (1989). **โฮจิมินห์**. (เหลา เพ็ดจำพอน, ผู้แปล). มอสโคว์ : สำนักพิมพ์ ก้าวหน้า.

ไกสอน พมวิหาน. (1985). **นิพนธ์เลือกเฟ้น**. เวียงจันทน์ : สำนักพิมพ์จำหน่าย ส.ป.ป. ลาว.

ไกสอน พมวิหาน. (1983). **ชาวหนุ่มจึงเป็นนักอินทรีที่ป่ห้วนกลัวต่อพายุ ลมแดง จึงกลายเป็นสินไชของยุคสมัยพวกเฮา**. เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์ แห่งชาติ.

คณะกรรมการวิทยาศาสตร์สังคม. (1990). **ประธานโฮจิมินห์ระลึกวันเกิด ครบรอบ 100 ปี**. เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์แห่งรัฐ.

คณะกรรมการวิทยาศาสตร์สังคมแห่งส.ป.ป.ลาว. (1989). **เจ้าสุภานุวงศ์ผู้นำ ปฏิวัติ**. เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์แห่งรัฐ.

คณะค้นคว้าเรียบเรียงประวัติศาสตร์ชุมชนเชื้อทหารนครหลวงเวียงจันทน์. (2006). **วีรชนสีทอง**. เวียงจันทน์ : ดวงมาการพิมพ์.

คณะโฆษณอบรมศูนย์กลางพรรค. (2006). **ประธานไกสอน พมวิหาน ผู้นำที่ เคารพรักของประชาชนบรรดาเผ่า**. เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์แห่งรัฐ.

_____. (2005). **ชีวิตและภารกิจอัน ยิ่งใหญ่ของประธานไกสอน พมวิหาน วีรบุรุษของชาตินลาว**. เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์แห่งรัฐ.

_____. (2005). **แนวคิดของประธานไกสอน พมวิหานในการสร้างและขยาย ระบอบประชาธิปไตยประชาชนตามเส้นทางสังคมนิยม**. เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์แห่งรัฐ

_____. (2005). **สปป.ลาว (30 ปี) 1975-2005**. [ม.ป.ท. : ม.ป.พ.]

- _____. (2004). ประธานสุภานุวงศ์ เจ้าปัญญานผู้ยิ่งใหญ่ นักรักษา-
 หนักปฏิบัติผู้กล้าแกร่ง ผู้นำดีเด่น-วีรบุรุษของชาตินลาว. เวียงจันทน์ :
 โรงพิมพ์แห่งรัฐ.
- _____. (2004). แนวคิดชั้นนำของประธานคำไต สืบทอดต่อการกิจปกปัก
 รักษาและพัฒนาประเทศชาติ. เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์รัฐ.
- คณะจัดตั้งศูนย์กลางพรรค. (2001). คำไฮ้โลมของประธานไกสอน พมวิหาน.
 เวียงจันทน์: โรงพิมพ์ศึกษา.
- คณะภาษารวณคดีและมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว. (2002).
 ตามหารอยเจ้าอนุวงศ์ พิมพ์ครั้งที่ 2 เวียงจันทน์: โรงพิมพ์ศึกษา.
- คณะรับผิดชอบสร้างหอพิพิธภัณฑ์ไกสอน พมวิหาน. (1995). คุณสมบัติของ
 ปะทานไกสอน พมวิหาน. เวียงจันทน์: โรงพิมพ์นครหลวงเวียงจันทน์.
- คำมี นาวตัวอย่าง. (2008). ประธานไกสอน พมวิหาน ยืนยงคงตัวอยู่ในการกิจ
 ปฏิบัติอันยิ่งใหญ่ของประชาชนลาว บันดาเผ่าตลอดไป, เวียงจันทน์ :
 โรงพิมพ์ศึกษา.
- คำแสน เพ็ดสะหวัน. (2008). ชีวิตกับการปฏิบัติ. เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์แห่งรัฐ.
- จ.วันสะเหลิม. (2006). ชีวิตและการเคลื่อนไหวของผู้เริ่มต้นเป็นประธาน
 ประเทศในส.ป.ป.ลาว. วารสารลาวสร้างชาติ. 9 (15), 10-12.
- จันทอน เทียงเทบวงสา. (2007). “เสด็จแดง” บทกวีเกี่ยวกับบางตอนสำคัญ
 ในชีวประวัติของประธานสุภานุวงศ์. เวียงจันทน์ : สำนักพิมพ์วันนะสิน.
- จันทอน เทียงเทบวงสา. (2005). สิ้นไชยุคใหม่. เวียงจันทน์ : สำนักพิมพ์วันนะสิน.
- ดวงไซ หลวงพะสี. (2008). สมเด็จพระเจ้าฟ้างุ้ม. (พิมพ์ครั้งที่ 3) เวียงจันทน์ :
 โรงพิมพ์ร่วมมิตร.
- _____. (2008). 3 บุรุษเหล็กแห่งเมืองท่าแขก. เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์ดวง
 มาการพิมพ์.
- _____. (2004). สมเด็จพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช. (พิมพ์ครั้งที่ 3) เวียงจันทน์ :
 โรงพิมพ์แห่งรัฐ.

- _____. (2003). บันทึกน้อย ๆ จากผู้นำที่ยิ่งใหญ่. เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์แห่งรัฐ.
- _____. (2001). สมเด็จพระเจ้าอนุวงศ์. (พิมพ์ครั้งที่ 4) เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์ร่วมมิตร.
- _____. (2001). เจ้ามหาอุปราชดบุนคง. (พิมพ์ครั้งที่ 3) เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์แห่งรัฐ.
- _____. (2000). 3 วีรกรรมแห่งอาณาจักรลาวล้านช้าง. เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์แห่งรัฐ.
- _____. (1997). ท่านนายพลบุนเนียน คำอ้วน ชีวิตและการทำงาน. เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์แห่งรัฐ.
- _____. (1996). ท่านเพลี ขุนละลิก ชีวิตและการทำงาน. ประธานคณะ
ดงมีไซ ปาวลีไถยา. (2008). ดงปาวท้อ ใจกล้า. เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์แห่งรัฐ.
- บุนมี กว้างมะนิวง. (2007). ชีวิตกับการปฏิวัติของบุนมี กว้างมะนิวัน.
เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์สี่สหาย.
- บุนดา แสงดาว. (2005). หวนคืนเส้นทาง 35 ปี เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์แห่งรัฐ.
- บุนแดง วงไซ (แปล). (2006). แนวคิดโฮจิมินห์ในการกิจเปลี่ยนแปลงใหม่.
เวียงจันทน์: กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม สำนักข่าวสารประเทศลาว.
- ประเลิด สีซานน. (2000). ศิลปินอาวุโสกับเสียงเพลงปฏิวัติ ประเลิด สีซานน.
เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์ศึกษา.
- พูมี วงวิจิต. (1987). ความทรงจำของชีวิตเขาในขบวนการวิวัฒน์แห่งประวัติศาสตร์
ของประเทศลาว. เวียงจันทน์ : สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์สังคม กระทรวง
ศึกษา.
- พูน คำมุนเอื้อง. (2008). ลุงไกสอน พมวิหานและผู้นำบางท่าน. เวียงจันทน์ :
โรงพิมพ์สี่สหาย.
- มะยูรี เห่งสิ่วนัท และเผยแพร่ เห่งสิ่วนัท. (1988). เจ้าอนุ 1767-1829
ประชาชนลาวและเอเชียอาคเนย์ (เรื่องเก่าปัญหาใหม่). เวียงจันทน์ :
สำนักพิมพ์จำหน่าย ส.ป.ป.ลาว.

- เลนิน, ว.อี. (1986). **เอ็ดน้อยแต่เอ็ดดี**. มอสโก: สำนักพิมพ์ก้าวหน้า.
- _____. (1982). **เกี่ยวกับการดึงดูดมหาชนเข้าในการปกครองรัฐ**. มอสโก: สำนักพิมพ์ก้าวหน้า.
- _____. (1981). **คำประกาศถึงสิทธิ์เสรีภาพของประชาชนผู้ออกแรงงานที่ถูกกดขี่**. มอสโก: สำนักพิมพ์ปะโลกะเล็ด.
- _____. (1981). **กองทัพปฏิวัติและรัฐบาลปฏิวัติ**. มอสโก: สำนักพิมพ์ปะโลกะเล็ด.
- _____. (1980). **เกี่ยวกับปัญหาชนชาติ บทความและคำปราศรัย**. มอสโก: สำนักพิมพ์ปะโลกะเล็ด.
- _____. (1980). **จะเริ่มต้นจากไหนก่อน?**. มอสโก: สำนักพิมพ์ปะโลกะเล็ด.
- สถาบันการต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. (2002). **หวนคืนชีวิตการเคลื่อนไหวในขบวนการปฏิวัติชาติของท่านคำผายบุปผา**. เวียงจันทน์: โรงพิมพ์แห่งรัฐ.
- สถาบันการเมืองและการปกครองแห่งชาติ หอการค้ากัวตัญญูและพฤติกรรม. (1999). **การเคลื่อนไหวปฏิวัติของประธานคำไต สีพันดอน (โดยสังเขป)**. เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์แห่งรัฐ .
- สถาบันวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ สถาบันค้นคว้าประวัติศาสตร์. (2009). **ประธานสุภานุวงศ์ ชีวิตและการเคลื่อนไหวปฏิวัติ**. เจ๋ออัน : สำนักพิมพ์การเมืองแห่งชาติ เวียดนาม. .
- สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์สังคม. (1989). **ประวัติศาสตร์ลาว เล่ม 3 1893 ถึงปัจจุบัน**. เวียงจันทน์ : กระทรวงศึกษาและกีฬา สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์สังคม.
- สุลิว เอื่องคำแสน. (2007). **ชีวิตกับการปฏิวัติ**. เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์สีบูนเอื่อง.
- สำนักพิมพ์วรรณศิลป์ของลาว. (2005). **สินไชยยุคใหม่ ประวัติของท่านไกสอน พมวิหาน อุทิศแด่วันเกิดประธานไกสอน พมวิหานครบรอบ 85 ปี**. เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์หนุ่มสาว.

หนังสือพิมพ์เสียงประชาชน. (1982). เสียงก้องของลัทธิวีรชนปฏิวัติ. เวียงจันทน์ : สำนักพิมพ์จำหน่าย ส.ป.ป.ลาว.

องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว. (2542). อนุสรณ์เนื่องในพิธีฉลองปริญญา พุทธศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาพระพุทธศาสนาและเถรปฏิบัติ ดร.พระมหาวิจิต สิงหาราช. วันที่ 9 พฤษภาคม 2542. [ม.ป.ท. : ม.ป.พ.]

_____. (2544). ชีวิตและผลงานของพระมหาเถระ 5 องค์. เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์กระทรวงศึกษาธิการ.